

Valtiovarainministeri Mika Lintilän puhe suurlähettiläspäivillä 21.8.2019

(MUUTOSVARAUKSIN)

Arvoisat suurlähettiläät,

Esittelin ensi vuoden talousarvioesitykseni viime viikolla. Se on laadittu tilanteessa, jossa maailmantalouden epävarmuus lisääntyy ja Suomen talouskasvu on jäämässä lähivuosina viime aikoja hitaammaksi.

Saksan supistuva talouskasvu on yksi huolestuttavista indikaattoreista, jolla on vaikutusta myös Suomeen. Euroalueella kasvu on jäämässä kesän ennustetta hitaammaksi. Iso-Britannian sopimuksettoman EU-eron uhka lisää riskiä ennakoitua heikommasta talouskasvusta. Kiinan ja Yhdysvaltojen taloussuhteiden umpikuja kurittaa talouksia kaikkialla. Listaa kansainvälisistä epävakauksitekijöistä voisi jatkaa pitkäänkin.

Kansainvälisen talouden epävarmuuden kasvu korostaa ennakoitavan ja uskottavan kansallisen politiikan merkitystä. Maailman talouksien myrskyihin emme voi vaikuttaa, mutta kotimaassa on tehtävä työtä sen puolesta, että Suomi olisi yrityksille hyvä paikka investoida ja työllistää.

Hallituksen olennainen tehtävä on vahvistaa ihmisten ja yritysten luottamusta tulevaisuuteen. Teemme sen huolehtimalla oikeudenmukaisuudesta, osallisuudesta, ympäristöstä ja kilpailukyvyistä. Hallitusohjelman selkärankana ja osallistavan kasvun edellytyksenä on, että saavutamme 75 prosentin työllisyysasteen ja sitä kautta julkisen talouden tasapainon vuonna 2023. Mitä paremmassa kunnossa talous ja työllisyytemme ovat, sitä helpompi meidän on olla sisäisesti yhtenäinen ja ulkoisesti vaikuttava kansakunta maailman muutosten ja epävarmuuksien keskellä. Kunnossa oleva itsellinen talous on kansakunnan henkivakuutus. Kestävän julkisen talouden varmistaminen on myös edellytys ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväälle kehitykselle.

Kansallisesti kasvua ja sitä kautta hyvinvointiyhteiskuntaamme haastaa väestön ikääntyminen, joka vähentää talouden työpanosta ja lisää julkisia menoja. Globaalina haasteena on ilmastonmuutoksen hillintä, joka on otettava huomioon myös budjetoinnissa. Ilmastotoimet on integroitua entistä kokonaisvaltaisemmin budjettiin mukaan ja niille suunnataan lisärahoitusta. Pitkällä aikavälillä toimintaympäristöämme muovaa digitalisaatio, jolla tulee

olemaan vielä suuria vaikutuksia niin markkinoiden muotoutumiseen kuin veropohjaan ja valtion tuloihin.

Meille vientivetoisille talouksille kauppasodat ovat kuin tervaa täille. Suomen EU-puheenjohtajuuskauden tärkeimpiä tehtäviä on edistää koko EU-alueen kilpailukykyä ja kestäväää kasvua. Ideaalitapauksessa vapaakaupan edistäminen tapahtuu globaalisti Maailman kauppajärjestön puitteissa. Vaikeuksista huolimatta WTO-järjestelmän kehittämiseen onkin edelleen syytä panostaa. Mutta realismia on se, että avointa kauppaa ja vientiä edistetään tällä erää tehokkaimmin EU:n kahdenvälisillä vapaakauppasopimuksilla. Niiden ohella EU:n sisämarkkinoiden kehittäminen on olennaisen tärkeää. Erityisesti digitaalisen talouden, palvelutalouden ja pääomamarkkinaunionin kehittäminen on keskeistä. Näiden rinnalla tarvitaan voimallisia panostuksia tutkimukseen, kehitykseen ja osaamiseen, jotta EU:lla on mahdollisuudet pärjätä teknologisen johtoaseman tavoittelussa. Tämä on resepti, jolla Eurooppa vastaa tehokkaasti ulkoa tulevaan kilpailuun.

Muunlaisiakin reseptejä olemme Pariisin ja Berliinin suunnalta kuulleet. Suomalaisista ja eurooppalaisista yrityksistä ei kuitenkaan tule menestyjiä protektionismin avulla, vaan avoimien kilpailtujen markkinoiden ansiosta teollisuuden uudistaminen kilpailukyvyn lähteenä. Meillä ei ole niin syvät taskut, että voimme tukea omaa teollisuuttamme rajattomasti. Toisaalta meidän ei pidä olla sinisilmäisiä, jos suomalaiset yritykset kohtaavat kilpailua yritysten taholta, jotka nauttivat valtioneuvon tukia.

Suomelta vaaditaan myös kansallisia toimia ruokkimaan vientiä ja edesauttamaan yritystemme pääsyä maailmanmarkkinoille. Tässä tehtävässä haluan, hyvät suurlähettiläät, korostaa merkitystänne Business Finlandin maajohtajina. Entisenä elinkeinoministerinä tiedän, millaista omistajuutta edustustoissa parhaimmillaan tunnetaan suomalaisten yritysten vienninedistämisestä. Omien asemamaidenne arvostettuina asiantuntijoina olette parhaat voimat johtamaan suomalaisyritysten etabloitumista alueelle. Valtiovarainministeriön budjettiesityksessä esitän lisämäärärahoja Business Finlandin toimintamenoihin viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen; miljardiluokan ekosysteemeihin; Talent-toimintaan, jolla tuetaan kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja asiantuntemuksen hyödyntämistä yritysten kasvussa sekä Talent Explorer -rahoituspalveluun.

Hyvät suurlähettiläät,

Kauppapoliittiset jännitteet heijastuvat myös pankkien sääntelyyn. Yhdysvallat, Kiina ja muut isot rahoitusmarkkinakeskukset nähdään Euroopassa enenevässä määrin kilpailijoina kuin kumppaneina rahoitusvakauden globaalissa hallinnassa. Eurooppalaisten pankkien tulisi yhtäältä edelleen tervehdyttää taseitaan kriisivuosien jäljiltä ja parantaa kannattavuuttaan, mutta toisaalta myös vastata globaaliin kilpailuun.

Euroopan vakausmekanismi, EVM, perustettiin seitsemän vuotta sitten eurokriisien torjumiseksi. Sen lainakapasiteetti on 500 miljardia euroa. Euroalueen vakausrakenteiden uudistaminen on tärkeää mahdollisten tulevienkin kriisien hallinnan näkökulmasta. Euroryhmässä sovittiin kesäkuussa EVM:n kehittämiseen liittyvistä linjauksista ottaen huomioon eurokriisin opetukset. Tarkoituksena on muun muassa vahvistaa EVM:n ennakkollista roolia ja velkakestävyyttä. Taloushallintaa kehitetään myös muilta osin.

Hyvät suurlähettiläät,

Tuon seuraavaksi esiin valtiovarainministerin näkökulman kahteen ajankohtaiseen EU-puheenjohtajuuden haasteeseen: rahoituskehysneuvotteluihin sekä unionin ja jäsenvaltioiden ilmastotoimiin.

Hallitusohjelman mukaisesti pidämme Suomen EU-maksuosuuden kohtuullisena ja käytetylle rahalle edellytämme sekä kotimaista vastinetta että eurooppalaista lisäarvoa. Saantimme näkökulmasta on olennaista, että lisäpanostukset tutkimus- ja kehitystoimintaan toteutetaan, meille perinteisesti tärkeät maatalouden ja maaseudun kehittämisen rahat pysyvät nykytasolla sekä aluekehitysrahoituksen taso ja harvaan asutun Itä- ja Pohjois-Suomen erityisasema turvataan. Jotta tämä yhtälö voi toteutua, meidän tulee olla valmiita leikkaamaan niiltä sektoreilta, joille komissio esittää huomattavampia määrärahalisäyksiä. Puheenjohtajana olemme kompromissintekijän paikalla, mutta yhtälailla siltä paikalta vastuussa siitä, että rahoituskehys on tarkoituksenmukainen ja noudattaa hallitusohjelman kirjauksia.

EU-puheenjohtajuuskauden toinen suuri haasteemme on saada kaikki jäsenmaat sitoutumaan hiilineutraaliuteen vuoteen 2050 mennessä. Teemme EU-tasolla ja laajemmin vaikuttamistyötä, jotta kaikki maat kantaisivat oman vastuunsa ja ilmaston lämpeneminen saataisiin rajattua 1,5 asteeseen. Itse työskentelen erityisesti sen eteen, että ilmastonmuutoksen hillintä ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen nostetaan valmisteluun osana talous- ja rahoitusagendaa. Valtiovarainministereiden vastuualueilla on paljon ohjauskeinoja, kuten hiilen hinnoittelu verotuksen ja

päästökauppajärjestelmän keinoin, julkisen talouden suunnittelu, julkisten investointien ja hankintojen hallinta sekä rahoitusmarkkinoiden kehittäminen.

EU-tasolla Suomen tavoite on laatia komission kanssa toimintasuunnitelma, kuinka valtiovarainministerit ja ECOFIN-neuvosto voivat tehostaa ilmastotoimia. Suomen puheenjohtajuuskaudella pyrimme esimerkiksi viemään päätökseen kestävän rahoituksen kokonaisuuden, jonka osana valmistellaan kestävän kehityksen sijoitusten luokitusjärjestelmä. Sen on tuettava ja oltava linjassa EU:n pitkän aikavälin ilmastostrategian kanssa. Painetta on myös sille, että kansainvälisten rahoituslaitosten roolia vihreässä rahoituksessa lisätään entisestään. Sekä ilmastomuutos että voimistunut muuttoliike ovat nostaneet esille tarpeen uudistaa EU:n rahoitusarkkitehtuuria, jonka osia ovat kansainväliset rahoituslaitokset ja kehitysrahoituslaitokset. Suomen tavoitteena onkin eri kehityspankkien ja erityisrahoituslaitosten toimivuuden kehittäminen, jotta ne toimisivat mahdollisimman tehokkaasti lisäarvoa tuottaen.

Suomi ja Chile jatkavat valtiovarainministereiden maailmanlaajuisen ilmastokoalition puheenjohtajina. Suomen aloitteesta viime hallituskaudella käyntiin potkaistu koalition työ etenee. 37 maata on hyväksynyt sen toimintaperiaatteet ja nyt valmisteilla on toimintasuunnitelma. Koalition tavoitteena on tunnistaa ilmastonmuutoksen kannalta keskeisiä politiikkatoimia ja kehittää talouspolitiikan ohjauksen parhaita käytäntöjä. Työssä otetaan huomioon erilaiset kansalliset ja alueelliset tarpeet sekä osallistuvien maiden erilaiset kehitystasot. Itse pidän tärkeänä, että mukaan on liittynyt myös sellaisia maita, joiden kunnianhimon taso ilmastotoimissa ei ole toistaiseksi vakuuttanut. Tällaisten maiden mukana olo ja koalition periaatteisiin sitoutuminen kertoo motivaatiosta muutokseen. Vaikka itse uskon ilmastonmuutoksen hillinnän taloudellisiin mahdollisuuksiin, eivät transitiokysymykset ole yksinkertaisia ja lyhyellä aikajänteellä siirtymiset hiilitaloudesta tietävät laskua maksettavaksi. On todella tärkeää, että meillä on kumppanifoorumi, jossa keskitymme syyllistämisen sijaan konkreettisiin ohjauskeinoihin. Keskeisessä roolissa ovat myös kansainväliset instituutiot, jotka tukevat politiikkatoimien suunnittelua ja tuottavat tutkittua tietoa.

Hyvät ystävät,

Se, mistä olen niin talouden, turvallisuuden kuin ilmastonkin näkökulmasta huolissani, on nationalismiin aatteeseen verhottu voimistuva kriittinen suhtautuminen monenkeskiseen yhteistyöhön. Lyhytjänteinen oma maa ensin -ajattelu kerää suosiota kaventaen ja hämärtäen käsitystä kansallisesta

edusta. Tämä tapahtuu paradoksaalisesti aikana, jolloin verkottuneessa maailmassa syy- ja seuraussuhteet ovat entistä monimutkaisempia. Multilateralismin kriisi ei näy vain protektionismin nousuna kauppapolitiikassa, vaan myös kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden vakaudessa, turvallisuudessa sekä laajemmin vaikeutena kantaa vastuuta ja tehdä vaadittavia uudistuksia ilmastonmuutoksen tai muuttoliikkeen kaltaisten maailmanlaajusten haasteiden edessä.

On vaarallinen kehityssuunta, jos pikavoittojen populismi päästetään ohjaamaan ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Ulko- ja turvallisuuspolitiikan fundamenteja ei voi eikä pidä arvioida kvartaaleittain sillä perusteella, mitä yksittäisestä diplomaattisesta tai kriisinhallinnallisesta ponnistuksesta jää viivan alle. Populismien, nationalismien ja individualismien kyllästyvässä ideologiassa tällainen kaventunut ja aikajänteeltään lyhentynyt ajattelu kuitenkin nostaa päätään.

Hallitus haluaa, että Suomi edistää voimallisesti monenkeskistä järjestelmää. Se on Suomen vahva viesti ja viemme sitä eteenpäin myös EU:n puhejohtajanaan. Monenkeskisen järjestelmän tukeminen ja rakentaminen on rauhan, vakauden ja taloudellisen menestyksen kulmakivi. Pieni maa pärjää suurvaltojen sanelemassa kahdenvälisten diilien maailmassa vain utopioissa. Ei ole etumme, että isot sopivat asioista pienten yli. Monenkeskisen järjestelmän olemassaolosta ja vaikutuksista tarvitaan lisää ääntä, jotta emme jatkossakaan käännä selkää monenkeskisyydelle ja tarjoa lääkkeeksi sulkeutumista ja protektionismia etsiessämme ratkaisuja globaalin työnjaon ja digitalisaation kaltaisiin haasteisiin.

Te lähes sata suurlähettilästä edustustoinenne kannatte osaltanne tärkeää vastuuta siitä, että katseemme maailmanpolitiikassa säilyy riittävän kauaskantoisena ja syy- ja seuraussuhteet kirkkaina. Haluan korostaa roolianne myös liiketoiminnallisten mahdollisuuksien tunnistamisessa kasvun edesauttajina. Kansakuntien suhteet ja siten myös ulko- ja turvallisuuspolitiikka perustuu yhteisiin intresseihin ja arvoihin mutta myös henkilösuhteisiin. Lankoja diplomatian neulansilmään eivät pujota valtiot, vaan politiikkamme edustajat maailmalla.